

פרפראות

פאר

פרשת אחרי קדושים תשפ"ג

האם מותר

לתלמיד חכם

שלא ליהיות

נוקם ונוטר

פרפראות פאר

האם מותר לתלמיד חכם שלא להיות נוקם ונוטר

אות כד

מפתח אחרי קדושים תשפ"ג

א, משריפת בגדי הכהן יש ללמוד אל פרידת
הגוף מהנשמה עקידת יצחק
ב, פרידת הגוף מהנשמה בדרך ספר העיקרים
ג, פרידת הגוף מהנשמה בדרך ספר המבקש
ד, מפני מה זכה חזקיה שדורו היה ראש
וראשון לכל הדורות בתורה
ה, ביאור המהר"ל למה היה מחזירן
למכתשת בערב יום כיפור
ו, עוד יש לתת טעם שביו"כ הקטורת דקה מן
הדקה
ז, במשל לגנב שגנב מבית המלך מבאר
המהר"ל אין קטיגור נעשה סניגור
ח, אדם להבל דמה מכוון לשלש עבירות
שאין אדם ניצול ע"ד המהרש"א
ט, בית שני שהיה בו שנאת חינם לא נרמז
בפסוקו של אהרון
י, טעם לקטורת שמכפר על לשון הרע
יא, ולמה אין מערבין בה דבש והרי אין אדם
יכול לעמוד בה
יב, הקב"ה שוחט ליצר הרע שלא יהיה
קטיגור לעם ישראל
יג, ביאור אומרים ז"ל עצומו של יום מכפר
יד, לפי שמותר להתפלל עם העברניים
אומרים ביו"כ בשכמל"ו בקול רם
טו, ברייתא דרבי פנחס בן יאיר
טז, בכח האמונה להגיע לרוה"ק ללא דרגות
יז, מעלת האמונה כמעלת הצדקה שניתן
לבקש שכן
יח, ביאור דברי רבי פנחס בן יאיר בדברי
רפב"י עצמו
יט, כיצד השוה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד
המקום קושית התוספות
כ, כדי לאמת אצלנו האמונה בידיעה
והבחירה נאמר ואהבת לרעך כמוך
כא, ביאור הבני יששכר איך אפשר לדון רשע
גמור לכף זכות
כב, ביאור דעלך סני לחברך לא תעביד
שאמר בלשון ארמי
ימי הספירה
כג, מניין למדו שעל שהיתה עיניהם צרה
בתורה מתו תלמידי רבי עקיבא

כד, האם מותר לתלמיד חכם שלא להיות
נוקם ונוטר
כה, יכול ת"ח להיות נוקם ונוטר בתנאי
שיהיה כנחש שאינו נהנה מכך

א, מבגדי הכהן וגניזתם ילמד האיש השלם שלא ירע בעיניו לשלח גופו חפשי מעמו

כתב בספר עקידת יצחק (ויקרא פרשת אחרי
מות שער סג), והנה אם שמע אל הישרת האיש
לבוש הבדים, ותורה יבקש מפיו, יזכור את
שליחותו ולא ישכח מלבו כי מלאך ה' צבקות
הוא גם יועילו מאד הלמודים האלה להכרת
עצמו ולדעת צורך גופו ומה טיבו, אשר לא
יעשה עיקר מעצמו ובשרו ולדרוש תמיד מה
יפיו ומה טובו כי ידע כי **אינו אצלו רק
במדרגת הלבוש** אשר עיקר הטוב והבריאות
לא ידרוש כי אם לפנימיותו,

מבגדי הכהן וגניזתם ילמד האיש השלם שלא ירע בעיניו לשלח גופו חפשי מעמו

גם לא ירע בעיניו בשלחו אותו חפשי מעצמו
כמנהג רוב עמי הארץ אשר ישפטו על הנשמות
בעולמם משפט הגופות ורוע צורתם והפסדם.
לו חכמו ישכילו בעיניו של כהן גדול ושמושו
בבגדים ההם וגניזתם ידעו כי **האיש השלם
לא ירע בעיניו לשלח גופו חפשי מעמו רק**
בהסיר הבגדים הצואים מעליו והלבש אותו
מחלצות וכמ"ש (מכילתא דמלואים פ"א ס"י וי)
באהרן הכהן על והפשט את אהרן את בגדיו
(במדבר כ'), **העמידו על הסלע והפשיטו בגדי
כהונה, ובגדי שכינה נלבשין תחתיהן** ואם
שהמאמר על בגדי כהונה ממש אמור, כמו
שנתבאר במקומו שער פ"א ב"ה, **מכל מקום
רמז גדול הוא.**

והנה באמת נראה דבר זה בגניזות גופו
הטהור של משה אדוננו עליו השלום שהוא
לבדו זכה להיות בגדי בד קדש שלו נגנזין על

יכסוף אליה, להיותו יודע כי הגוף וכחותיו מטרידים הנפש מהשגתה ומהיותה בנועם מתמיד, וישפוט כי הצטער האדם על המות הוא כהצטער הולד בצאתו מרחם אמו בעבור שאינו יכול לשער הטוב המגיע אליו בלידה. ואולם מה שנמצא לצדיקים **כמשה רבינו וזולתו יצטערו על המות, הנה הוא לפי שהם יודעים** ששעור מדרגת הנפש בעולם הבא הוא כפי יתרון עבודתה בעולם הזה, והיו רוצין לקנות שלמות יותר בעולם הזה בחיים כדי שיזכו למדרגה יותר גדולה בעולם הבא, להיותם משערים גודל מדרגת השכר והתענוג ההוא, לא שיצטערו על היותם חושבים שהם נעתקים מהמציאות אל ההעדר לפי שאין מציאות לנפש בזולת הגוף, כמו שיחשבו הפתאים חלילה:

ג, פרידת הגוף מהנשמה בדרך ספר המבקש

בספר המבקש, מהחכם **אבן פלקירא** שחי בתחילת האלף הששי, בפרק חכמת הכוכבים, עמוד קכ"ד קכ"ז

אמר המבקש ומה תועלת זאת החכמה וכונתה

השיב החכם כדי שתתאו הנפש הזכה והטהורה המאירה

באור החכמה לעלות לעולם הגלגלים ולהגיע למעלות השלמות שהיא מעלת המלאכים

ושיקל בעיניה להפרד

מהמקומות הטבעיים והתענוגות הגופניים

ויקל בעיניה המות ולא תכאב על פרידת מה

שהורגלה מעניני זה העולם ושתדע

ידיעה אמתית כי מה שתגיע אליו הוא דבר

נפלא ושתראה מה שלא

ראתה עין ולא שמעה אוזן ולא עלה על לב בן

אדם ושהיא תעלה

למקומות הרוחניים ולמקום הקדש

ד, מפני מה זכה חזקיה שדורו היה ראש וראשון לכל הדורות בתורה

כתיב (ויקרא י"ז י"י) "ואיש איש מבית ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יאכל כל דם ונתתי פני בנפש האכלת את הדם",

כתיב (ויקרא כ' ג') "ואני אתן את פני באיש ההוא והכרתי אתו מקרב עמו כי מזרעו נתן

ידי הק"בה (סוטה ט' ב) והנה לא צר לו על הפשיטו את בגדו ולא נצטער עליו כלל.

ומה שסדרו הפייטנים על פטירתו הכל היה לעורר הבכי על חסרונו על דרך בכו לאובדים וכו' כמו שיבא במקומו בע"ה. **עכ"ל העקידת יצחק**

יש לברר ולבאר שמחה מה זו עושה

איתא בגמרא (סוכה נ"א ע"א), מבלאי מכנסי כהנים ומהמייניהן מהן היו מפקיעין ובהן היו מדליקין, ולא היה חצר בירושלים שאינה מאירה מאור בית השואבה עיי"ש בבלי וירושלמי,

מבואר כי בגדי הכהנים היו נשרפים בשמחה,

על פי מה שכתב **בעל העקידה** כי בגדי הכהן הם כגוף אל הנשמה וכשכילו תפקידם הרי הם עומדים לגניזה כגוף האדם או לשריפה לשם שמחה, מה שמחה יש בכלות האדם,

יש לבאר ע"ד דאיתא בגמרא (מועד קטן כ"ה ע"ב), רוכב ערבות שש ושמח בבא אליו נפש נקי וצדיק,

לפי"ז יש לומר, כמו שבגדי כהונה שכילו תפקידם יש בהם שמחה כשמחת בית השואבה, גם האדם השלם שכילה תפקיד גופו מלשמש, יש כאן שמחה אצל רוכב ערבות.

ב, פרידת הגוף מהנשמה בדרך ספר העיקרים

בספר העיקרים ממוהר"ר יוסף אלבו זצ"ל (מאמר ד פרק לב) **כתב** ועם כל זה יקשה לגוף להעתק מן המורגל ותצטער במות, כי כל אדם יצטער להפרד מן המורגל לו,

אמרו חכמינו ז"ל כל ימי עני רעים ואפילו שבתות וימים טובים, וכדשמואל דאמר שמואל שנוי וסת תחלת חולי מעים, כלומר שקשה על העני להעתק ממה שהורגל בו אף על פי שיעתק אל תענוג יותר גדול,

וכן יקשה על הנפש עזיבת הדברים הגופיים עד שתורגל בזה י"ב חדש, ולזה אמרו רבותינו ז"ל כל י"ב חדש נשמה עולה ויורדת, לאחר י"ב חדש נשמה עולה ואינה יורדת.

ועל כן המשכיל בהיותו משער בטוב המגיע לאדם אחר המות **לא יצטער מהמות אבל**

למלך, ובשתי המקומות פירש רש"י (מתורת כהנים) **פונה אני מכל עסקי ועוסק באיש ההוא**,

איתא בגמרא (סנהדרין ס"ג ע"ב) אף חזקיה מלך יהודה ביקש אביו לעשות לו כן אלא שסכתו אמו סלמנדרא, ע"כ

כתב רש"י, לעשות לו כן לשורפו באש כמו הספרוים, אלא שסכתו אמו סלמנדרא, וברש"י סלמנדרא, הסך מדמה אין האור שולט בו,

אפשר לתת טעם במה זכה חזקיהו שדורו היה ראש לכל הדורות בלימוד התורה שעיסוקם רק בתורה
איתא בגמרא (סנהדרין צ"ד ע"ב), באריכות על עניין גודל לימוד התורה שהיה בימי חזקיהו, עיי"ש ובמהרש"א,

אפשר לומר, דלא מצינו בכל איסורים שבתורה, שנאמר **ונתתי פני, ואתן את פני, רק במעביר בנו למולך, ובאיסור דם**, ומשום שזכה

חזקיהו להנצל **מהמולך**, ע"י דם, ורק בשתי איסורים אלו, שהם **דם ומולך**, אמר הקב"ה **פונה אני מכל עסקי**, לכן אמר חזקיהו, אף אני אעשה כן, **ופונה אני מכל עסקי**, לעסוק רק בדברי הקב"ה, ועשה חזקיהו, שיעשו כולם כן, כאמז"ל (סנהדרין צ"ד ע"ב), שנעץ חרב וכו' וזה הטעם שזכה כי בימיו **יפנו כולם מכל עסקיהם** לעסוק בתורה, (ועיין עוד בעניין אחר וחזקיהו בסנהדרין ק"ד ע"א).

ה, ביאור המהר"ל למה היה מחזירן למכתשת בערב יום כיפור

כתיב (ויקרא ט"ז י"ב) "ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ומלא חפניו קטרת סמים דקה והביא מבית לפרכת", **וברש"י**, (מיומא מ"ה ע"א) **דקה**, מה ת"ל דקה, והלא כל הקטורת דקה היא שנאמר (שמות ל' ל"ו) ושחקת ממנה הדק, אלא שתהא דקה מן הדקה, שמערב יום הכפורים היה מחזירה למכתשת,

איתא בגמרא, (כריתות ו' ע"ב), ושלש מנין יתירין שמהן כ"ג מכניס מלא חפניו ביום הכפורים, נותן אותה למכתשת בערב יום הכפורים, ושוחקן יפה יפה, כדי שתהא דקה מן הדקה, כדתניא דקה מה ת"ל והלא כבר נאמר ושחקת ממנו הדק מה ת"ל דקה כדי שתהא דקה מן הדקה, ע"כ

איתא בגמרא (ערכין ט"ז ע"א) תנא דבי רבי ישמעאל על מה קטרת מכפרת על לשון הרע אמר הקדוש ברוך הוא יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי,

בדרשות המהר"ל מבואר כי ביו"כ מכפר גם על אבק לשוה"ר

בענין זה, דרוש נאה יש, **בדרשות מהר"ל - דרוש לשבת תשובה** (בסוף ספר באר הגולה, דרוש משנת שד"מ, עמוד פ"א) **וז"ל**, ובפרק גט פשוט (ב"ב קס"ה, א') אמר רב יהודה אמר רב, רוב בגזל, ומיעוט בעריות, והכל בלשון הרע, לשון הרע סלקא דעתך, אלא הכל באבק לשון הרע.

ולכך יש שני קטורת ביום הכפורים, האחד על לשון הרע ממש והשני על אבק לשון הרע. ולפיכך אמרו במסכת יומא (מ"ה ע"א) ומלא חפניו קטרת סמים דקה, דקה מן הדקה שבערב יום הכפורים, מחזיר הקטורת למכתשת עד שהיא דקה מן הדקה.

וזה, מפני כי הקטורת הנוסף ביום הכפורים הוא בשביל אבק לשון הרע, ולכך צריך אבק גמור שהוא על אבק לשון הרע. ומפני שאמרו **והכל באבק לשון הרע**,

ורצה לומר שאי אפשר לאדם במה שהוא אדם להיות נשמר מזה, ולכך, בשאר ימות השנה אין ראוי שיהיה כפרה מיוחדת על זה. אבל ביום הכפורים שאדם הוא במדרגת המלאך יש לסלק את חטאו עד שיהיה כמו מלאך,

ולכך ביום זה ראוי שיהיה קטורת זה לפני ולפנים שאין מקום ראוי לבא רק ביום הכפורים בלבד ושם מכפר על החטא הזה עד שהוא טהור לגמרי כמו מלאך. **עכ"ל המהר"ל**,

ו, עוד יש לתת טעם שביו"כ הקטורת דקה מן הדקה

ואפשר לומר עוד, שלפיכך היו בערב יום הכיפורים שוחקין הקטורת הדק היטיב שתהא דקה מן הדקה, מכיון שבכל ימות השנה, אנו צריכין לצרף גם פושעי ישראל, כבסמני הקטורת,

כלי אחת כצורת אותו כלי שגנב, ובא לפייסו באותו כלי שיתן לו המתנה, והנה יהיה קטיגור עליו, מפני שהמלך יזכור לו שהוא גנב, שגנב כלי נאה שלו כדמות זה, ובזה שייך 'אין קטיגור נעשה סניגור'.

אבל אם היה בא לפייס החטא שגנב, והיה עושה כלי זה כדמות זה שגנב, והחזירו למלך, בזה אדרבא, מכפר לו מה שעשה, כי בדבר שחטא בו יפוייס המלך. ולפיכך כאן שהעגל בא לכפר על מעשה העגל שעשה, שייך שפיר בזה להביא קרבן עגל לכפר, ולא אמרינן אין קטיגור נעשה סניגור,

אלא בכהאי גוונא כמו כהן ביום הכפורים אל יכנס בבגדי זהב, דאין קטיגור נעשה סניגור, דביום הכפורים אינו רוצה לכפר על מעשה עגל רק על שאר חטאים, ואם יכנס בבגדי זהב לכפר על שאר חטאים יהיה קטיגור, ויקטרג, המה עשו העגל זהב ועכשיו רוצה לכפר בו שאר עבירות,

אבל במקום שהוא בעצמו בא לכפר על אותו חטא, יותר טוב אם ישוב בתשובה באותו דבר בעצמו. **עכ"ל המהר"ל**.

ח, אדם להבל דמה מכוון לשלש עבירות שאין אדם ניצול ע"ד המהרש"א

כתיב (ויקרא פרק יז פסוק יא) "כי נפש הבשר בדם הוא, כי הדם הוא בנפש יכפר",

איתא בגמרא (סוטה דף ה עמוד א) א"ר יוחנן, **אד"ם** - א"פר, ד"ם, מ"רה; פירש"י, אדם, למה נקרא שמו אדם שהוא אפר דם מרה, כלומר כולו הבל,

כתב המהרש"א אד"ם אפר דם מרה, הכוונה שיזכור אדם שפלותו שבחיייו כי יסודו מעפר כמ"ש וייצר ה' אלהים את האדם עפר, שהוא החומר הפשוט השפל שבכל ד' יסודות,

איתא בגמרא (בבא בתרא דף קסד עמוד ב) אמר רב עמרם אמר רב, **שלש עבירות אין אדם ניצול מהן בכל יום**, הרהור עבירה, ועיון תפלה, ולשון הרע. ע"כ,

כתב המהרש"א (ד"ה ג' עבירות אין אדם ניצול מהם בכל יום) **יש לדקדק** דמשמע לשנא דאין אדם יכול להנצל מג' עבירות אלו, וא"כ מאי עבירה שייך בהו,

אך ביום הכיפורים אנו **מתירין** להתפלל עם **העבריינים**, וזאת כיון שבאים לחזור בתשובה ביום הגדול והנורא,

לפיכך הפושע ישראל **שבכל ימות השנה מצטרף כפושע ישראל**, ביום כפור, יש רמז בכך שאינו **פושע ישראל**, שבא להתפלל ולחזור בתשובה, ולכן שוחקין הקטורת עם **החלבנה** שבתוכו, לרמז שאינו **אותו חלבנה**, של כל השנה.

ז, במשל לגנב שגנב מבית המלך מבאר המהר"ל אין קטיגור נעשה סניגור

כתיב, (ויקרא ט"ז ד) "כתנת בד קדש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו ובאבנט בד יחגר ובמצנפת בד יצנף בגדי קדש הם", **כתב רש"י**, מגיד שאינו משמש לפנים בשמונה בגדים שהוא משמש בהם בחוץ, שיש בהם **זהב**, לפי שאין קטיגור נעשה סניגור,

איתא בגמרא (ראש השנה דף כו עמוד א) אמר רב חסדא, מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב לפני ולפנים לעבוד עבודה - לפי שאין קטיגור

נעשה סניגור. **כתב רש"י** (ראש השנה כו א) אין קטיגור - זהב העגל, ושופר של פרה נמי קטיגור דעגל הוא.

כתיב (ויקרא ט' ב') "ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעלה תמימים והקרב לפני ה'",

כתב רש"י קח לך עגל - להודיע שמכפר לו הקדוש ברוך הוא ע"י עגל זה על מעשה העגל שעשה,

והקושיה כי רבה ומפורסמת, הלא איתא (ראש השנה כ"ו ע"ב) דאין קטיגור נעשה סניגור,

תירוץ המהר"ל על דרך המשל

כתב המהר"ל (גור אריה ויקרא פרשת שמיני פרק ט פסוק ב), **להודיע שמכפר לו**, יש מקשים, והלא אין קטיגור נעשה סניגור (ר"ה כו.), ואיך היה עגל מכפר על מעשה העגל שעשאו, ואין זה קשיא,

יש לבאר על דרך משל, למי שגנב מבית המלך כלי נאה אשר בו ישתה המלך, ופעם אחד בא לפייסו שיתן לו במתנה מדינה אחת, ועשה

הקשו המפרשים, למה רמזה תורה לבית ראשון בלבד, ולבית שני לא, יש לבאר, כדלקמן,

איתא בגמרא (יומא ט' ע"ב), **מקדש שני** שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב, מפני שהיתה בו **שנאת חנם**,

איתא במשנה (אבות פרק א) **הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום**, אוהב את הבריות וכו', **מבואר**, כי דרכו של אהרן היתה, ההיפוך **משנאת חנם**,

לפי"ז מובן, מכיון שבזמן בית שני לא הלכו בדרכו של אהרן, לכן לא נרמז בפסוקו של אהרן הרמז **לבית שני**, רק **לבית ראשון**,

י, טעם לקטורת שמכפר על לשון הרע

כתיב (ויקרא ט"ז י"ב), "ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה', ומלא חפניו קטרת סמים דקה" וגו',

איתא בגמרא (ערכין ט"ז ע"א), **ולשון הרע בקטרת**, דתניא ר' חנינא, למדנו לקטרת שמכפרת, דכתיב (במדבר י"ז י"ב) "ויתן את הקטרת ויכפר על העם", ותנא דבי רבי ישמעאל, על מה קטרת מכפרת על לשון הרע, אמר הקדוש ברוך הוא יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי, ע"כ,

איתא בגמרא (כריתות ו' ע"ב), א"ר חנא בר בזנא א"ר שמעון חסידא, כל תענית שאין בה ממושעי ישראל אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע, ומנאה הכתוב עם סממני הקטורת, ע"כ,

אפשר לתת טעם לכך שהקטורת מכפר על לשון הרע, מכיוון ורואה האדם כי יש לצרף ממושעי ישראל לכל תענית, אז יתן האדם לנפשו לומר, כי אין לדבר לשון הרע על פושעי ישראל, ויש לו לחזור בתשובה על לשון הרע שדיבר, ומכיון ומחשבה זו באה לו ע"י הקטורת, שממנה לומדים לצרף פושעי ישראל, לכן באה הקטורת ומכפרת על לשון הרע.

יא, ולמה אין מערבין בה דבש והרי אין אדם יכול לעמוד בה

ונראה לומר שם **אדם** מונח על הממוצע בין העליונים ובין התחתונים, כדאמרינן אברא אותו מן העליונים ומן התחתונים, זכה הוא מן העליונים לא זכה הוא מן התחתונים, ולכך העובדי כוכבים שלא זכו הם מן התחתונים **ואינן קרויין אדם** כדאמרינן אדם אתם כו'

וישראל שזכו הם מן העליונים כמ"ש ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, ובפרק אין דורשין (חגיגה ט' ע"ב) דרשו במעלת החכם כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבקות הוא, אם דומה הרב למלאך ה' צבקות יבקשו תורה מפיהו כו' כלומר **שיהיה האדם נמשך במעשיו שיהיה דומה למלאך ה' צבאות**,

וז"ש כאן אין אדם ניצול מהם כו' דהיינו העומד בשם **אדם** המונח לו ואינו מדמה עצמו למלאך, כי למה הוא נקרא **אדם** ע"ש אפר דם מרה כדאמרינן בסוטה הנה מצד שהוא מוטבע בחומר מן התחתונים שנברא מעפר ואפר,

אבל האיש הזוכה **ומדמה עצמו במעשיו למלאך ה'** יוכל שפיר להנצל מג' עבירות אלו, ושייך בהו לשון עבירה וק"ל, עכ"ל המהרש"א

מבואר, כי **אדם** נברא מחלק הבהמי הגשמי והחלק האלוקי השמימי, והחלק הנמיכותי שבאיש ישראל, הוא הנקרא **אדם** שהוא **הבל**, והנמשך אחריו הוא הנקרא **אדם**, ואינו רוצה להתגבר על הרצונות, ולכן בשם **עבירות** יכונה,

ובזה יש לכוון הכתוב, (תהלים קמ"ד) **אדם להבל דמה, הכתוב** (קהלת פרק ג פסוק יט) "ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל", כלומר, כאשר אדם אינו חפץ להתעלות לכיוון מלאך, והרי הוא נשאר אדם בהבלו, וזהו אדם להבל דמה,

ט, בית שני שהיה בו שנאת חנם לא נרמז בפסוקו של אהרן

כתיב (ויקרא ט"ז ג) **בזאת** יבא אהרן אל הקדש כתב רש"י "בזאת", גימטריא שלו, ד' מאות ועשר רמז לבית ראשון, ע"כ, פירוש, שיעמוד הבית 410 שנים והכהנים יעשו בו את העבודה,

ומקשה הגמרא, ולא, (האם אין מקריבים דבר המזכיר את העגל) והא איכא דם פר, (והפר מזכיר את מעשה העגל)

מתרצת הגמרא, הואיל ואשתני - אשתני. כתב רש"י, **הואיל ואישתני** - להיות דם, ואין מראית הפר ניכר. (אין כאן דבר המזכיר את העגל, שיכול לקטרג).

ביאור למה הקב"ה שוחט ליצה"ר

איתא בגמרא, (סוכה דף נב עמוד א) לעתיד לבא מביאו הקדוש ברוך הוא ליצר הרע, ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים. צדיקים נדמה להם כהר גבוה, ורשעים נדמה להם כחוט השערה. הללו בוכין, והללו בוכין. צדיקים בוכין ואומרים, היאך יכולנו לכבוש הר גבוה

כזה, ורשעים בוכין ואומרים, היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה,

יש להבין, למה צריך הקב"ה לשחוט היצר הרע,

יש לבאר, עפ"י מה שאמרו חז"ל שע"י השחיטה נשתנה, ואין כאן קטיגור נעשה סניגור, לפיכך הקב"ה שוחטו שלא יוכל לקטרג.

יג, ביאור אומרם ז"ל עצומו של יום מכפר

כתיב (ויקרא ט"ז ל'), "כי ביום הזה יכפר עליכם, לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו",

איתא בתורת כהנים, עיצומו של יום מכפר, יש לבאר את לשונם של חז"ל שאמרו **עיצומו של יום**, כאילו נאמר בתורה, **בעצם היום הזה**,

כתב רש"י (דברים ל"ב מ"ח), "וידבר ה' אל משה **בעצם היום הזה**" - בגי' מקומות נאמר **בעצם היום הזה**.

בנח, נאמר **בעצם היום הזה** בא נח וגו', במראית אורו של יום, לפי שהיו בני דורו אומרים, בין כך וכך אם אנו מרגישים בו, **אין אנו מניחין אותו ליכנס בתיבה**, ולא עוד אלא אנו נוטלין כשילין וקרדומות ומבקעין את התיבה, אמר הקב"ה, הריני מכניסו בחצי היום, וכל מי שיש בידו כח למחות יבא וימחה,

איתא בגמרא (ירושלמי יומא כ"ג ע"א) תניא בר קפרא אומר, אחת לששים או לשבעים שנה היתה באה של שירים לחצאין. ועוד תני בר קפרא, אלו היה נותן בה קורטוב של דבש **אין אדם יכול לעמד מפני ריחה**. ולמה אין מערבין בה דבש. **מפני שהתורה אמרה** כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו, ע"כ,

וקשה, כיון שאמר **ש אין אדם יכול לעמוד מפני ריחה**, זה עצמו טעם מספיק שלא ליתן בה דבש, אז למה באה השאלה, **ולמה אין מערבין בה דבש**.

אלא שמכאן למדנו, כי אעפ"י שיש טעם לדבר, אנו אין לנו לקיים הדבר, רק **מפני, שהתורה אמרה**, ולא בגלל סיבות אחרות.

יב, הקב"ה שוחט ליצר הרע שלא יהיה קטיגור לעם ישראל

תפקידו המשולש של היצר הרע

איתא בגמרא, (בבא בתרא דף טז עמוד א) במתניתא תנא, יורד ומתעה ועולה ומרגיז, נוטל רשות ונוטל נשמה, ע"כ,

כתב רש"י (בבא בתרא דף טז עמוד א) הכי פירושו, **היצר הרע**, יורד למטה ומתעה את הבריות לחטוא, ועולה למעלה ומרגיז את **חמת המלך** בהשטנותו, נוטל ממנו רשות להרוג את החוטא, ע"כ,

מבואר, כי הוא היצר הרע הוא המקטרג, והוא המלאך המות,

כיון דאשתני אינו יותר בגדר קטיגור נעשה סניגור

כתיב, (ויקרא ט"ז ד) "כתנת בד קדש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו ובאבנט בד יחגר ובמצנפת בד יצנף בגדי קדש הם", **כתב רש"י**, מגיד שאינו משמש לפנים בשמונה בגדים שהוא משמש בהם בחוץ, שיש בהם **זהב**, לפי שאין קטיגור נעשה סניגור, ע"כ,

איתא בגמרא (ראש השנה דף כו עמוד א) אמר רב חסדא, מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב לפני ולפנים לעבוד עבודה - לפי שאין קטיגור נעשה סניגור.

כתב רש"י (ראש השנה כו א) אין קטיגור - זהב העגל, ושופר של פרה נמי קטיגור דעגל הוא.

אמרי רבנו, היכי נעביד, **נאמרוהו** לא אמרו משה רבינו, לא **נאמרוהו** אמרו יעקב, התקינו שיהו אומרים אותו **בחשאי**,

אמר רבי אבהו התקינו שיהו אומרים אותו **בקול רם מפני תרעומת המינין, כתב רש"י**, תרעומת המינין, שלא יהו אומרים עלינו **שאנו מוסיפין דבר שאינו הגון בחשאי**, ובנהרדעא **דליכא מינין** עד השתא אמרי לה **בחשאי**, ע"כ,

מבואר, דבמקום **דאיכא מינין** אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, **בקול רם**, שלא יהיו אומרים עלינו **שאנו מוסיפין דבר שאינו הגון בחשאי**, ובמקום **דליכא מינין** אומרים אותו **בחשאי**,

לפי זה אפשר לומר, דביום כיפור, שאנו מתירים להתפלל עם העברניים, ואיכא חשש,

שלא יהיו אומרים עלינו שאנו מוסיפין דבר שאינו הגון בחשאי, **לכן צריך לומר בקול רם**.

טו, ברייתא דרבי פנחס בן יאיר

איתא במשנה (סוטה פרק ט' משנה ט"ו) רבי פנחס בן יאיר אומר, זריזות מביאה לידי נקיות, ונקיות מביאה לידי טהרה, וטהרה מביאה לידי פרישות, ופרישות מביאה לידי קדשה, וקדשה מביאה לידי ענוה, וענוה מביאה לידי יראת חטא, ויראת חטא מביאה לידי חסידות, וחסידות מביאה לידי רוח הקדש. ורוח הקדש מביאה לידי תחית המתים, ותחית המתים באה על ידי אליהו זכור לטוב, אמן:

איתא בגמרא (עבודה זרה דף כ עמוד ב) מכאן א"ר פנחס בן יאיר: תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות, זריזות מביאה לידי נקיות, נקיות מביאה לידי פרישות, פרישות מביאה לידי טהרה, טהרה מביאה לידי קדושה, קדושה מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי חסידות, חסידות מביאה לידי רוח הקודש, רוח הקודש מביאה לידי תחיית המתים, וחסידות גדולה מכולן, שנאמר: אז דברת בחזון לחסידך ע"כ,

תוספות יום טוב מסכת סוטה פרק ט משנה טו רבי פנחס בן יאיר כו' - ליתא בבבלי ולא בירושלמי בנוסח המשנה. ולא בגמ' דהכא. אבל בלשון אחרת שנויה **בברייתא** דספ"ק דע"ז דף כ' בבבלי. ובירושלמי פ"ג דשקלים מסכים לנוסחאתינו,

במצרים נאמר **בעצם היום הזה** הוציא ה', לפי שהיו מצריים אומרים בכך וכך, אם אנו מרגישין בהם אין אנו מניחין אותן לצאת, ולא עוד אלא אנו נוטלין סייפות וכלי זיין והורגין להם, אמר הקב"ה, הריני מוציאן בחצי היום, וכל מי שיש בו כח למחות יבא וימחה,

במיתתו של משה נאמר **בעצם היום הזה**, לפי שהיו ישראל אומרים, בכך וכך אם אנו מרגישין בו אין אנו מניחין אותו, אדם שהוציאנו ממצרים, וקרע לנו את היס, והוריד לנו את המן, והגיז לנו את השליו, והעלה לנו את הבאר, ונתן לנו את התורה, אין אנו מניחין אותו, אמר הקב"ה הריני מכניסו בחצי היום וכו',

וכך אפשר לפרש גם ביום כפור, שאומר הקב"ה לשטן ולמלאכי חבלה, לפי שאינם רוצים שהקב"ה יסלח לעמו ישראל, אומר להם הקב"ה, **בעיצומו של יום**, אני מכפר להם, וכל מי שיש בו כח למחות יבא וימחה,

יד, לפי שמותר להתפלל עם העברניים אומרים ביו"כ בשכמל"ו בקול רם

איתא בגמרא (פסחים נ"ו ע"א), תנו רבנן, כיצד היו כורכין את שמע, אומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין, (בין אחד

לואהבת) דברי רבי מאיר, רבי יהודה אומר מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים **ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד**,

ואנו מאי טעמא אמרינן ליה, כדדריש רבי שמעון בן לקיש, דאמר רבי שמעון בן לקיש,

ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם, ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה אמר שמא חס ושלום יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו,

אמרו לו בניו, שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, אמרו, **כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד**, באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר **ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד**,

טז, בכח האמונה להגיע לרוה"ק ללא**דרגות**

איתא במכילתא (סמוך לפרשת השירה) גדולה אמונה לפני הקב"ה, שבשכר האמונה שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה ויאמינו בה' ובמשה עבדו אז ישיר משה וכו', וכן הוא אומר חהלים קי ויאמינו בדברו ישירו תהילתו,

כתב במרכבת המשנה, (ד"ה נדולה האמונה) ובמדרש ממלת אז, שאז שהאמינו שרתה עליהם רוח"ק וישירו, והיות למעלות רוח"ק צריך ט' מדריגות לשיזכו לה, כמבואר בברייתא דר' פנחס בן יאיר בשלהי מסי סוטה, וגדולה מעלת האמונה שממנה לבד יזכה לרוה"ק ללא הדרגות דאיתא במשנה,

יז, מעלת האמונה כמעלת הצדקה שניתן לבקש שכר

שנאמר והאמין בה', ויתכן לומר ע"פ מ"ש המהרש"א ז"ל שילהי מסי מכות פ"י הפסוק **והאמין בה' ויחשבה לו צדקה** דבכל המצוח אסור לעשות ע"מ לקבל פרס זולת בצדקה, כמאמר בחנוני נא בזאת, ומעלת האמונה כמעלת הצדקה, דרשאי להשיגה על מנת לקבל פרס וזהו ויחשבה לו צדקה עכ"ל.

יח, ביאור דברי רבי פנחס בן יאיר בדברי רפ"י עצמו

איתא בגמרא (עבודה זרה כ" ע"ב), **מכאן א"ר פנחס בן יאיר**, תורה מביאה לידי זהירות, וכו' וכו', טהרה מביאה לידי, **קדושה**,

כתב המהרש"א (עבודה זרה כ" ע"ב), ואמר טהרה מביאה לידי **קדושה** והיא הסעודה, **שצריך האדם לקדש באכילתו**, וכן כתיב באסורי מאכלות והתקדשתם והייתם קדושים וגו'

וס"פ אלו דברים, (ברכות נ"ג ע"ב) דרשינן ליה בקדושת הסעודה והתקדשתם אלו מים הראשונים שצריך האדם לאכול חוליו בקדושה על טהרת תרומה ורמזו בזה **קדש עצמך במותר לך**, ע"כ,

ביאור דברי רפ"י ע"י דברי עצמו

לפ"ז יש לפרש, דברי רבי פנחס בן יאיר, **ישראל קדושים הן**, עפ"י דברי עצמו, דהזהיר באכילתו הרי הוא אקרי **קדוש**, ולפיכך הריני רוצה לקדש עצמי באכילה, **במותר לי**, ואין אני מודר הנאה מישראל, אך אינני רוצה להינות משל

אחרים. ולפ"ז לא תיקשה קושית התוס' איך איקרו קדוש מי שיש לו ואינו רוצה, דכונת רפ"י היתה לומר על עצמו שרוצה לקדש עצמו,

יט, כיצד השוה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום קושית התוספות

כתיב (ויקרא י"ט ג') "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו",

איתא בגמרא, (קידושין ל' ע"ב), תנו רבנן, **נאמר** (ויקרא י"ט ג') "איש אמו ואביו תיראו", **ונאמר** (דברים ו' י"ג) "את ה' אלקיך תירא ואתו תעבוד", השוה הכתוב **מורא אב ואם למורא המקום**,

נאמר (שמות כ" י"ב), "**כבוד את אביך** ואת אמך", **ונאמר** (משלי ג' ט') "**כבוד את ה'** מהונך", השוה הכתוב **כבוד אב ואם לכבוד המקום**, ע"כ,

איך ניתן להשוות כבוד אב ואם לכבוד המקום

איתא בגמרא (קידושין ל"א ע"ב) תנו רבנן איזהו כיבוד, מאכיל ומשקה מלביש ומכסה מכניס ומוציא,

וקשה, תינח **דבמורא** השווה הכתוב **מורא אב למורא** המקום, דאביו יכול לייסרו, כדכתיב, (משלי כ"ט י"ז) יסר בנך ויניחך, וכתוב (משלי י"ג כ"ד) חושך שבטו שונא בנו,

אבל בכיבוד, איך השווה כבוד אביו לכבוד המקום, דלא שייך ביה מאכיל ומשקה, מלביש ומכסה, מכניס ומוציא, (כע"ז הקשה במהרש"א קידושין ל' ע"ב ותירץ עיי"ש),

יש לבאר, הא דאמר, השוה הכתוב **כבוד אב ואם לכבוד** המקום, שפעמים ע"י אותו כיבוד שמכבד לקב"ה, מכבד הוא גם לאביו ואמו.

דהא דהשוה הכתוב **כבוד אב ואם לכבוד** המקום. ילפינן מהפסוק (משלי ג' ט') **כבוד את ה' מהונך**, ורש"י פירש, **ממדרש תנחומא** (פרשת ראה אות י"ב), **אל תקרא מהונך אלא מגרויך**, (מכל מה שחנך אפי' מקול ערב),

לפ"ז מבואר כפתור ופרח השווה הכתוב, שכאשר האב מכבד את בנו לזמר או להתפלל בקולו שערב לפניו, ע"כ הוא מכבד **לאביו ולמקום** גם יחד, ואז, שווים הם **כבוד אב ואם וכבוד המקום**,

כ, כדי לאמת אצלנו האמונה בידיעה והבחירה נאמר ואהבת לרעך כמוך

כתיב (פרשת קדושים ויקרא יט יח) "לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוך",

רש"י, ואהבת לרעך כמוך - אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה,

שפתי חכמים רש"י רוצה לומר כי במצוה זו נכלל כל התורה כמו שאמר הלל הזקן **מאי דסני לך לחברך לא תעביד** זהו כל התורה כולה ואידך פירושו הוא,

ילקוט שמעוני תורה (פרשת קדושים רמז תריג) ואהבת לרעך כמוך, רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה,

כא, ביאור הבני יששכר איך אפשר לדון רשע גמור לכף זכות

איתא במשנה (אבות פ"א מ"ו) והוידן את כל האדם לכף זכות,

בני יששכר (מאמרי חודש אדר מאמר י - חקת התורה) הגם שהאדם הוא בן שכל, ואפילו בעל רוח הקודש ויודע אשר שבע תועבות בלב הרשע ונתאמת ענין הרשע אצלו בידיעה ברורה, א"כ איך ידונו לכף זכות

ביאור הבני ע"ד הידיעה והבחירה

ונ"ל לתרץ, ידוע עפ"י התורה דידיעתו ית"ש אינה מכרחת **להאדם בעל הבחירה**, שהבחירה חפשיית אצלו, דאי לא תימא הכי אם כן אין כאן שכר ועונש כיון שאין בחירה, והתורה בכל פינת יסודתיה מלאה מיעודת שכר ועונש, הנה מוכח מזה **שהבחירה חפשיית**,

וג"כ ידיעתו ית"ש מוכח לרבבות מן התורה כענין אמרו ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלוך [שמות ג יט], והנך רואה ידיעה ובחירה ב' העניינים מתאמתים לנו באמונת התורה, **ואין מבוא לשכל האנושי להשיג בשכל איך יתאמתו ב' הפכיים**, וכבר דברו בזה כל שלטי הגבורים.

והנה נודע לנו מן חוקת פרשת אדומה אמיתיות ידיעה ובחירה, כאשר בארתי באריכו דברי **בבני יששכר** (מאמרי חודש אדר מאמר י - חקת התורה)

אבל האמת הנכון שמחוייבים אנחנו עפ"י התורה להאמין בידיעה, וגם להאמין בבחירה, וזה כל יסוד התורה, **והגם** שאין דעת ושכל האדם משיג מציאות הענין האיך יתכנו ב' העניינים,

הנה כתב בזה החסיד הקדוש **בעל חובת הלבבות** [שער עבודת האלקים פ"ח] וזה תוכן דבריו, כיון דהידיעה ובחירה שניהם מוכרחים על פי התורה, ושכל האדם אי אפשר לו להשיג מציאות שניהם, הנה אנחנו **מחוייבים להאמין אמונת אומן בשניהם**,

ואם רץ לבך למה לא הודיע הש"י בשכלינו להתבונן אמיתית ב' העניינים בשכל אנושי, תשיב אל לבך הלא נתאמת לנו שהש"י הוא **טוב ומטיב**, וכל מה שהוא לטובתינו הוא מטיב לנו, ואלו היה יודע הש"י שהמושכל הזה הוא לטובתינו היה מודיע לנו, אלא על כרחך החכמה העליונה כביכול הוא **שאין המושכל הזה לטובתינו**, ולפיכך לא הודיע לנו הש"י המושכל הזה, רק להאמין כל זה על פי אמונת התורה, **ע"כ תוכן דברי החסיד הקדוש הנ"ל**

אבל מחוייבים אנחנו להאמין על פי התורה הצדקת ב' העניינים ואין לחקור בחקירות, **כי השכל האנושי לא ישיג זה** אבל המה אמיתיים מצודקים בשכל אלקי, הגם שיש ידיעה, עכ"ז משפטי י"י אמת להעניש ולהשכיר כי הבחירה חפשיית,

הידיעה והבחירה בספר אור החיים הק'

עיין בדברי הקדוש באור החיים בראשית [ו ה, ד"ה עוד נראה] מה שפירש בדברי הרמב"ם בזה, דהיינו שאצל האדם אי אפשר לומר עליו שידע איזה דבר ולא ידע אותו דבר, כי יהיו ב' הפכיים, אבל הבורא ית"ש הנה הוא כל יכול, אפשר לומר יודע העתידות מה שהאדם עתיד לעשות, ומעניש ומשכיר את האדם על עשייתו,

כי הבחירה אצלו והוא ית"ש כל יכול יודע ואינו יודע בנושא אחד, **ואין שכל האנושי מבין זה**. והנה עיין מ"ש לעיל בשם החסיד בעל חובת הלבבות שאמר אלו היה יודע הש"י שהשגת ענין הזה טוב לנו להשיגו בודאי היה נותן כח בשכלינו להשיגו כי ידענו שהוא טוב ומטיב, אלא על כרחך שיודע הש"י אשר **טוב הוא להעלים מבני אדם המושכל הזה** רק להתנהג בזה הענין על פי דרכי האמונה על פי תורה האלקית.

הבני יששכר מבאר מהו הטובה שהעלים המושכל הזה מבני האדם

ואני אמרתי בעניי להבין במעט קט, להבין איזה דבר מהו הטובה שעשה התמים דיעות שהעלים המושכל הזה מבני האדם, רק להניח הענין להאמין עפ"י יסודי התורה אשר הוא ית' כל יכול ונוכל לומר אצלו ית"ש ב' הפכיים ביחד ידע ולא ידע,

כיצד ניתן לדון אדם רשע לכף זכות

שנאמר ולי מה יקרו רעיד אל. והיינו דאמר ריש לקיש, מאי דכתיב זה ספר תולדת אדם - מלמד שהראהו הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון, דור דור ודורשיו, דור דור וחכמיו. כיון שהגיע לדורו של רבי עקיבא שמח בתורתו ונתעצב במיתתו, אמר ולי מה יקרו רעיד אל.

כתב המהרש"א (סנהדרין דף לח עמוד ב') אדם הראשון בלשון ארמי סיפר שנא' וכו', מבואר יפה באורך בפי' הספינה (בבא בתרא דף עה עמוד ב), גבי עתידין צדיקים שנקראין ע"ש של הקדוש ברוך הוא ע"ש,

מהרש"א (מסכת בבא בתרא פרק הספינה דף עה עמוד ב) ולפי מה שהיה לר"ע כבוד תורה כמ"ש בסוף סוטה משמת ר"ע בטל כבוד תורה לזה אמר כשהגיע לר"ע שמח בתורתו שהגיע מהראוי לכבוד, ונתעצב במיתתו שנתבטל כבוד תורה, כמ"ש בסוטה,

ולי מה יקרו רעיד אל שאמר יקר בלשון תרגום וארמי במקום כבוד בלשון הקודש, בשביל המלאכים שלא יבינו בו, שכבר התרעמו על יצירת אדם ונתינת התורה לו מפני הכבוד כי המלאכים אינן מבינים בלשון ארמי וז"ש הכתוב **ואדם ביקר וגו' ולא יבין וגו' אדם הראשון** שאמר **ביקר** בלשון ארמי ולא אמר כבוד בלה"ק הוא מפני שלא יבין המלאך שהתרעם כבר בזה, וזהו אדם ביקר ולא יבין, עכ"ל המהרש"א,

לפי"ז יש לומר שרבי עקיבא שניתן לו הכבוד להגלותו טעם פרה, והוא ניתן בלשון ארמי, כדאיתא במדרש, **וכל יקר ראתה עינו זה רבי עקיבא וחביריו**, שנגלו לו טעמי פרה,

ומפני שטעם פרה אדומה הוא להאמין בהפכיים של הידיעה והבחירה, והמלאכים אינם בני בחירה ולא אליהם שייך אמונה זו, לפיכך ניתן בלשון ארמי,

כב, ביאור דעלך סני לחברך לא תעביד שאמר בלשון ארמי

וכן מצינו בואהבת לרעך כמוך, שאמר הלל הזקן בלשון ארמי **דעלך סני לחברך לא תעביד**

פירש רש"י דעלך סני לחברך לא תעביד ריעך וריע אביך אל תעזוב (משלי כז) - זה הקדוש ברוך הוא, אל תעבור על דבריו שהרי עליך שנאו שיעבור חבירך על דברך, עכ"ל,

ויש להבין למה אמר לו בלשון ארמי ולא בלשון הקודש כמ"ש בתורה **ואהבת לרעך כמוך**,

ולפי דברינו יש לבאר, מכיוון והחוק של ואהבת לרעך כמוך, השכל האנושי אינו מבין איך לאהוב אדם רשע, אך לדברי הרב נאמרה חוקה זו כדי

ונשכר בזה מה שנצטוינו עפ"י התורה והלכת בדרכיו [דברים כח ט], הנה גם אנחנו מחוייבים לעשות כזאת, והוא מה שנצטוינו מפי חז"ל [אבות פ"א מ"ו] **והוי דן את כל האדם לכף זכות**, הגם שהאדם הוא בן שכל, ואפילו בעל רוח הקודש ויודע אשר שבע תועבות בלב הרשע ונתאמת ענין הרשע אצלו בידיעה ברורה,

הנה האדם המשכיל זאת ישים אל לבו, והלכת בדרכיו כתיב, מה הוא ית"ש ידע ולא ידע ביחד כביכול, גם אנחנו מחוייבים לעשות כזאת. הנה הדבר הזה, היינו העלמת הענין בשכל רק להאמין באמונת התורה כנ"ל, הוא טובה גדולה לקיום התורה ולקיום העולם, ידידי הקורא תלטוש עיני שכלך ותתבונן הענין הזה, כי ילאה הקולמוס להסביר הענין הזה עלי מכתב, **עכ"ל הבני יששכר**.

חוקת פרה אדומה וחוקת ואהבת לרעך כמוך לאמת אצלנו האמונה בידיעה והבחירה

מבואר בדברי הבני יששכר, כי שתי החוקים האלה גם חוקת פרה אדומה וגם חוקת ואהבת לרעך כמוך באו כדי שנאמין אמונת אומן, שגם אם אין בשכל אנושי להבין שתי הפכיים יחד, עם כל זה חיבים אנחנו להאמין בזה שהדבר קיים בעליונים, רק אין לבני אדם השכל להבין זאת וה' העלים ממנו הדבר הזה לטובתינו,

יש לומר דלפיכך ניתנו פרה אדומה ואהבת לרעך בלשון ארמי

יש לומר, בדרך הבני יששכר כי חוקות אלו נתנו כדי שהשכל האנושי שנתון תחת הבחירה אינו מסוגל להבין שני ההפכיים של הידיעה והבחירה משא"כ מלאכי עליון שאינם נתונים תחת הבחירה והתנגדות לנתינת התורה לבני אנוש, **לפיכך שתי החוקים האלו**, של פרה אדומה ואהבת לרעך נאמרים בלשון ארמי שמלאכי השרת אינם מבינים, כדאיתא (שבת י"ב ע"ב וסוטה לג ע"ב) כמבואר להלן,

איתא במדרש במדבר רבה (פרשת חקת יט, ב) **ויקחו אליך פרה אדומה, כתיב** (ישעיהו מ"ב) אלה הדברים עשיתים ולא עזבתים אעשה אין כתיב כאן אלא עשיתים שכבר עשיתי לרבי עקיבא וחביריו דברים שלא נגלו למשה נגלו לר"ע וחביריו (איוב כח) **וכל יקר ראתה עינו זה רבי עקיבא וחביריו**,

בפירוש מהרז"ו כתב, **וכל יקר ראתה עינו** כמה שכתוב (סנהדרין דף ל"ח) **ולי מה יקרו ריעך אל על רבי עקיבא** וכן כאן מתיבת יקר,

כיון שהגיע לדורו של רבי עקיבא שמח בתורתו ונתעצב במיתתו

איתא בגמרא (סנהדרין דף לח עמוד ב) ואמר רב יהודה אמר רב: **אדם הראשון בלשון ארמי ספר**

שנאמין בהפכיים, לפיכך נאמר בלשון ארמי שאין המלאכים מבינים משום שאין להם שייכות לזה.

ימי הספירה

כג, מניין למדו שעל שהיתה עיניהם צרה בתורה מתו תלמידי רבי עקיבא

איתא בגמרא (יבמות דף סב עמוד ב) אמרו: **שנים עשר אלף זוגים תלמידים** היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני **שלא נהגו כבוד זה לזה**, והיה העולם שמש, עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום, ושנאה להם, ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה. תנא: כולם מתו מפסח ועד עצרת, ע"כ,

איתא במדרש (קהלת רבה פרשה יא ו'), רבי עקיבא אומר **שנים עשר אלפים תלמידים** היו לי מגבת ועד אנטיפרס וכולן מתו בחיי בין פסח לעצרת, ובסוף העמידו לי **שבעה** ואלו הן, רבי יהודה ורבי נחמיה ורבי מאיר ורבי יוסי ורבי שמעון בן יוחאי ורבי אליעזר בנו של ריה"ג ורבי יוחנן הסנדלר, אמר להם הראשונים לא מתו אלא מפני שהיתה **עיניהם צרה בתורה זה לזה** אתם לא תהיו כן מיד עמדו ומלאו כל ארץ ישראל תורה, ע"כ, **יש לתת לב בשינויים בין הגמרא למדרש**

בגמרא איתא, שנים עשר אלף זוגים, כלומר עשרים וארבע אלף, ובמדרש, שנים עשר אלף תלמידים

בגמרא איתא, חמישה תלמידים, ובמדרש שבעה תלמידים,

בגמרא איתא, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, ובמדרש מפני שהיתה עיניהם צרה בתורה זה לזה

יש לבאר, מה שאמרו במדרש שהיתה עיניהם צרה בתורה ולכן מתו, למדו כן מדברי רבי עקיבא עצמו כדלהלן,

איתא במשנה (מנחות דף סח עמוד ב) העומר היה מתיר במדינה, ושתי הלחם במקדש. אין מביאין מנחות וביכורים ומנחת בהמה קודם לעומר, אם הביא - פסול; קודם לשתי הלחם לא יביא, אם הביא - כשר.

איתא בגמרא, יתיב רבי טרפון וקא קשיא ליה: מה בין קודם לעומר לקודם שתי הלחם, אמר לפניו יהודה בר נחמיה: לא, אם אמרת קודם לעומר שכן לא הותר מכללו אצל הדיוט, תאמר קודם לשתי הלחם שהותר מכללו אצל הדיוט? שתק רבי טרפון,

צהבו פניו של רבי יהודה בר נחמיה. (שמח) אמר לו רבי עקיבא: יהודה, צהבו פניך שהשבת את זקן, (כלומר, שמח אתה שנצחתו) **תמהני אם תאריך ימים**,

אמר רבי יהודה ברבי אלעאי, אותו הפרק פרס הפסח היה, כשעליתי לעצרת שאלתי אחריו, יהודה בר נחמיה היכן הוא? ואמרו לי: נפטר והלך לו. ע"כ,

יש לומר, שרבי עקיבא עצמו שעמד בין פסח לעצרת וחשב בתלמידיו שאבדו, ואמר לרבי יהודה בר נחמיה, תמיהני, אם תאריך ימים, וכך היה, י"ל שמכאן היה רבי עקיבא עצמו למד שמפני שהיתה עיניהם צרה בתורה.

כד, האם מותר לתלמיד חכם שלא להיות נוקם ונוטר

כתיב (ויקרא י"ח י"ט) לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ה':

איתא בגמרא (יומא דף כג עמוד א) כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש - אינו תלמיד חכם,

כתב הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פרק ז) אף על פי שיש רשות לחכם לנדות לכבודו, אינו שח לתלמיד חכם להנהיג עצמו בדבר זה, אלא מעלים אזניו מדברי עם הארץ ולא ישית לבו להן כענין שאמר שלמה בחכמתו גם לכל הדברים אשר ידברו אל תתן לבך,

וכן היה דרך חסידים הראשונים שומעים חרפתם ואינן משיבין ולא עוד אלא שמוחלים למחרף וסולחים לו, וחכמים גדולים היו משתבחים במעשיהם הנאים ואומרים שמעולם לא נידו אדם ולא החרימוהו לכבודן, וזו היא דרכם של תלמידי חכמים שראוי לילך בה,

כה, יכול ת"ח להיות נוקם ונוטר

בתנאי שיהיה כנחש שאינו נהנה מכך

כתיב, (ויקרא י"ט י"ח) "לא תקום ולא תטור את בני עמך, ואהבת לרעך כמוך"

איתא בגמרא (יומא כ"ג ע"א) ת"ח צריך להיות נוקם ונוטר כנחש, ע"כ,

איתא בגמרא (ערכין ט"ו ע"ב), מאי דכתיב (קהלת י" י"א) "אם ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון", לעתיד לבא מתקבצות כל החיות ובאות אצל נחש ואומרות ארי דורס ואוכל זאב טורף ואוכל אתה מה הנאה יש לך, ע"כ,

נקימה ונטירה יכולה להיות רק ללא הנאה כמו הנחש

מהר"ר יהונתן

כתב בספר תפארת יהונתן, (מהרבי ר' יהונתן אייבשיץ), אמרו חז"ל (יומא כ"ג ע"א) ת"ח צריך להיות נוקם ונוטר כנחש, והיינו, בשביל חבירו, שאין לו הנאה מהנקמה, אז מותר לו לנקום ולנטור, ולא בשביל עצמו, וזהו כנחש,

וכך צריך להיות דבר הנקמה, שהנקימה יהיה כנחש, ולא להנאתו אלא בשביל אחרים, וזה שהסמך הכתוב, לא תיקום ואהבת לרעך, דהיינו בשביל רעך מותר אתה לתבוע עלבוננו ולנקום ולנטור בשבילו, אבל לא בשביל עצמו, וזה כנחש, עכ"ד,

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל
"מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק
פקס 03-6161555 נייד 0527-616166
מייל y0527616166@gmail.com